

І. В. Харчук, О. Андрухов, Г. В. Островська, В. К. Рибальченко

Похідні малеїміду і дигідропіролу як потенційні антипроліферативні та апоптозіндукуючі сполуки

(Представлено членом-кореспондентом НАН України М. Ю. Євтушенком)

Встановлено здатність нових АТФ-конкурентних інгібіторів тирозинкіназ похідного малеїміду MI-1 та похідного дигідропіролу Д-1 пригнічувати життєздатність та проліферативну активність клітин остеосаркоми лінії MG-63 на 80% завдяки зупинці клітинного циклу перед реплікацією ДНК. Активація апоптозу є одним з можливих механізмів протипухлинної активності нових сполук.

Пошук високоселективних препаратів, які пригнічують поділ та ріст злоякісних клітин і не впливають на інші клітини, є одним з найважливіших завдань сучасної протипухлинної терапії [1]. Виявлення онкогенних властивостей протеїнкіназ (ПК), активований стан яких притаманний раковим клітинам різного типу [2], сприяло створенню протипухлинних препаратів нового покоління — цільових інгібіторів ПК. Їх основною перевагою є низька токсичність порівняно з традиційними ліками [3, 4], що значно покращує якість життя онкохворих.

У досліджах *in vivo* було встановлено, що нові АТФ-конкурентні інгібітори тирозинкіназ: похідне малеїміду 1-(4-Cl-бензил)-3-Cl-4-(CF₃-феніламіно)-1H-пірол-2,5-діон (MI-1) та похідне дигідропіролу 1,4-заміщений 5-аміно-1,2-дигідропірол-3-он (Д-1) [5, 6] виявляють низьку токсичність по відношенню до тканин з високою проліферативною активністю. До таких тканин належать слизова оболонка кишечника [7, 11] і сперматогенний епітелій сім'яників [8], де пригнічення процесів проліферації не перевищувало 30%. Крім того, для MI-1 відмічена низька гепатотоксичність [9] та незначна нефротоксичність [10]. Для Д-1 пригнічення процесів проліферації в слизовій оболонці тонкої та товстої кишки щурів не виявлено [11].

Водночас ефекти обох сполук на клітинні функції досліджені недостатньо. У попередніх дослідженнях на культурах трансформованих і злоякісних клітин людини показана здатність MI-1 та Д-1 у концентраціях 10–100 мкмоль/л пригнічувати їх проліферативну активність на 80–90%. MI-1 найефективніше пригнічує поділ клітин аденокарциноми кишечника SW-620, карциноми молочної залози MCF7, меланоми UACC-62, лейкоїї SR, дрібноклітинного раку легень A-549 [5]. Д-1 гальмує проліферацію клітин ліній K-562 (еритролейкемія), CCRF-CEM (лімфобластна лейкоїї), MDA-MB-435 (рак молочної залози), HCT-15 (рак товстої кишки) та SNB-75 (нейробластома) [6]. Інгібування росту нормальних фібробластів і ендотеліоцитів під впливом MI-1 відбувається лише на 20–30% [5, 12].

Однак ці дослідження були проведені шляхом безпосереднього підрахунку життєздатних клітин, і механізми, що лежать в основі антипроліферативної активності сполук, залишаються нез'ясованими. Тому в подальших дослідженнях на культурах клітин вкрай необхідне використання альтернативних методів.

Наша мета полягала в дослідженні життєздатності, проліферації та апоптозу клітин остеосаркоми лінії MG-63 під впливом нових потенційних протипухлинних сполук похідних малеїміду і дигідропіролу. Клітини лінії MG-63, з одного боку, є злоякісними клітинами, з іншого — проявляють деякі властивості остеобластів [13].

У дослідженнях використана комерційна лінія клітин MG-63 (American Type Culture Collection, США). Клітини MG-63 були культивовані в MEM-середовищі (modified Eagle medium) (Gibco®), “Invitrogen”, США). До середовищ культивування додавали 10% ембріональної сироватки бика (fetal bovine serum, FBS), стрептоміцин (50 мкг/мл) і пеніцилін (100 од/мл). Всі культури підтримували при 37 °С в атмосфері, що містить 5% CO₂, середовище змінювали кожні 3 доби, всі експерименти здійснювали між третім і шостим пасажем.

МТТ-тест базується на вимірюванні функціональної активності мітохондрій клітин і використовується для оцінки проліферативної активності життєздатних клітин [14]. Клітини були розсіяні в 500 мл MEM з 10% FBS зі щільністю $2 \cdot 10^4$ на лунку в 24-лункові планшети. Після 24 год середовище в експериментальних лунках було замінено на відповідне з 1% FBS та досліджуваними концентраціями MI-1 і Д-1. За контроль були взяті клітини, які не піддавали впливу сполук. Кожну групу складали 6 різних лунок. Після 4 і 24 год впливу сполук життєдіяльність клітин оцінювали за допомогою МТТ-тесту, який проводили згідно з інструкцією виробника (“Sigma”, США).

Синтетичний нуклеозид бромдезоксигуанідин (БДУ) заміщує тимідин під час реплікації ДНК протягом S-фази клітинного циклу. Рівень інкорпорації БДУ в клітини є індикатором їх проліферації [15]. Фарбування специфічними антитілами з флюоресцентною міткою (FITC) до інкорпорованого БДУ поєднували з фарбуванням 7-аміно-актиноміцином D (7-AAD), який вказує на загальну кількість ДНК. За допомогою проточного цитометра (FACS Calibur, Becton Dickinson, США) аналізували позицію клітин у клітинному циклі (G0/G1, S, G2/M фази) за рівнем синтезу ДНК. Для БДУ-тесту використовували 6-лункові планшети, що містили $0,35 \cdot 10^6$ клітин в 3 мл середовища в лунці після 24 год впливу MI-1 та Д-1 у концентраціях 1 і 10 мкмоль/л. Щоразу аналізували 10000 клітин.

Дослідження апоптозу клітин MG-63 проводили за допомогою проточної цитометрії після фарбування клітин специфічними антитілами з флюоресцентною міткою до анексину V (Annexin V-FITC Apoptosis Detection Kit I, BD Pharmingen, США), що специфічно зв'язується з фосфатидилсеринем на клітинній поверхні, і пропідіум йодидом, який є маркером мертвих клітин [14]. Транслокація фосфатидилсерину з внутрішньої сторони плазматичної мембрани на зовнішню є однією з найбільш ранніх подій апоптозу. Клітини розсіювали в 6-лункові планшети в кількості $0,7 \cdot 10^6$ на лунку в 3 мл середовища без сироватки та інкубували 24 год з MI-1 та Д-1 в концентраціях 10^{-6} і 10^{-5} моль/л.

Дані подано як $M \pm SD$, де M — середнє значення, SD — стандартне відхилення. Після підтвердження нормального розподілу всіх даних за допомогою тесту Колмогорова–Смірнова статистично значуща різниця між дослідними групами і контролем була проаналізована з використанням t -тесту Стьюдента. Аналіз даних проведено за допомогою статистичної програми SPSS 14.0 (SPSS Inc, США). Різниця між дослідними групами і контролем вважалась статистично значущою при $P < 0,05$.

При порівнянні впливу двох сполук на життєздатність клітин лінії MG-63 в діапазоні концентрацій 0,01–10 мкмоль/л встановлено, що обидві сполуки не проявляють ефекту при концентраціях нижче 1 мкмоль/л, а їх ефективність відрізняється лише при максимальній концентрації 10 мкмоль/л: MI-1 пригнічує проліферативну активність клітин на 84%, а Д-1 — на 40%. З урахуванням таких особливостей було проведено серію експериментів

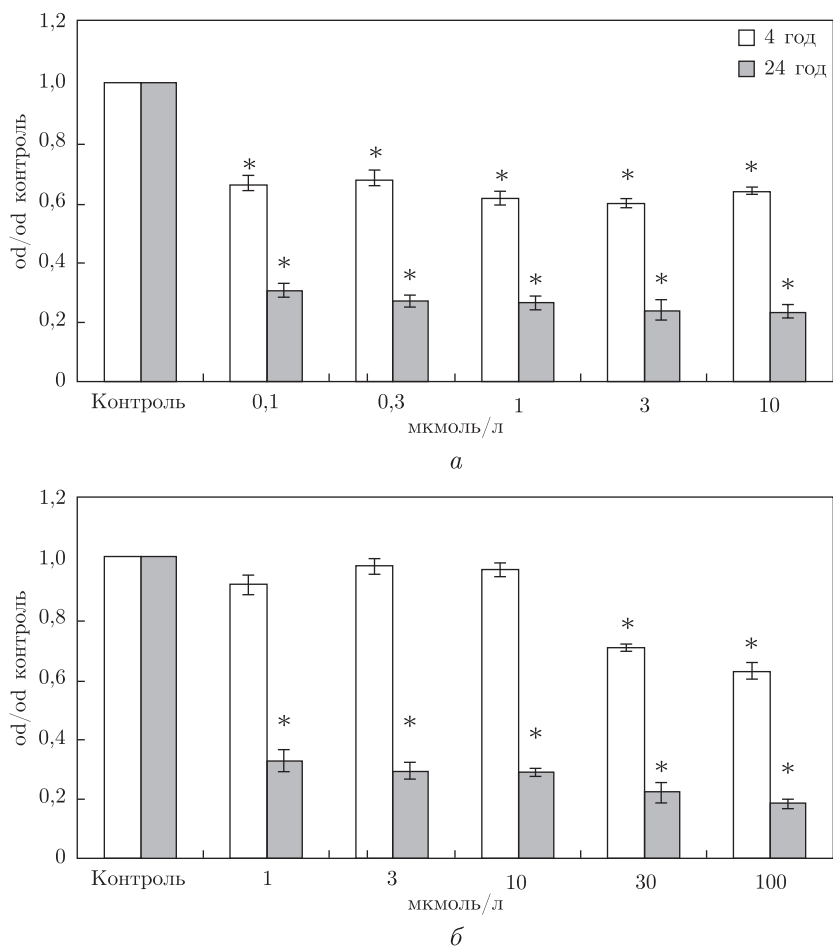

Рис. 1. Ефект МІ-1 (а) та Д-1 (б) на життєздатність клітин лінії MG-63 після 4 та 24 год впливу. * — $p < 0,05$ по відношенню до контролю. Значення оптичної густини (od) при різних концентраціях були нормалізовані із середнім значенням контролю (= 1). Значення наведені як $M \pm SD$ (SD — стандартне відхилення)

при різних термінах впливу (4 та 24 год), де концентраційні діапазони були підібрані індивідуально — для МІ-1 0,1–10 мкмоль/л, для Д-1 1–100 мкмоль/л з введенням проміжних концентрацій.

Встановлено, що після 4 год впливу МІ-1 на клітини лінії MG-63 кількість життєздатних клітин зменшується незалежно від концентрації на 35–40% у досліджуваному діапазоні, а після 24 год впливу — на 70–77% з незначною концентраційною залежністю (рис. 1, а). За тих самих умов Д-1 виявляє менший ефект після 4 год впливу: ефективність пригнічення росту клітин при дії препарату в концентрації до 10 мкмоль/л становить лише 4–10% і тільки з концентрації 30 мкмоль/л зростає до 30–35%. За умов 24-годинного впливу кількість життєздатних клітин зменшується на 70–80% (див. рис. 1, б). Тобто за здатністю пригнічувати клітинну проліферацію і життєздатність клітин остеосаркоми лінії MG-63 МІ-1 є більш ефективним після 4 год впливу порівняно з Д-1, при тривалому впливі ефективність обох сполук майже однакова.

За результатами БДУ-тесту визначено, що під впливом МІ-1 і Д-1 кількість клітин, що знаходяться в G0/G1-фазі, зростає на 30%, і одночасно кількість клітин у S-фазі зменшується

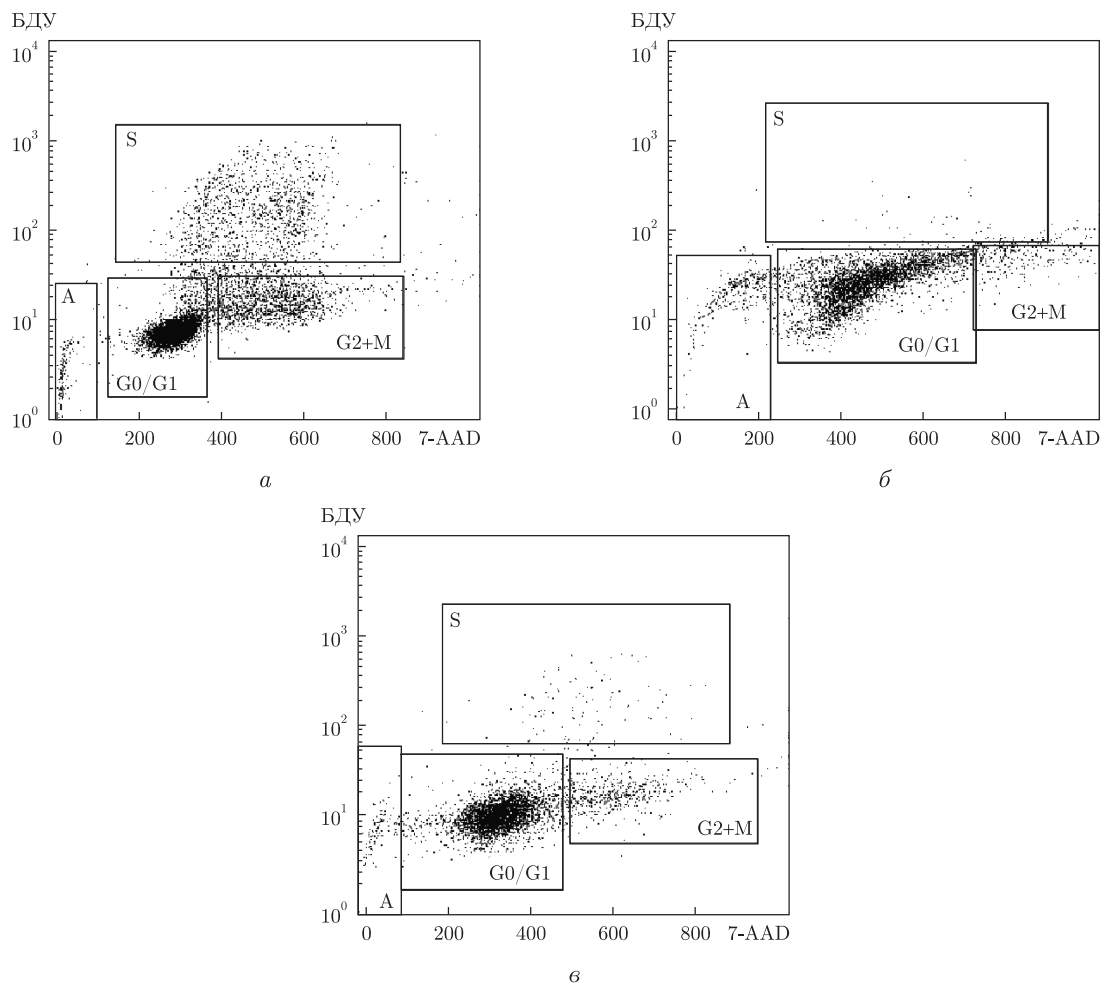
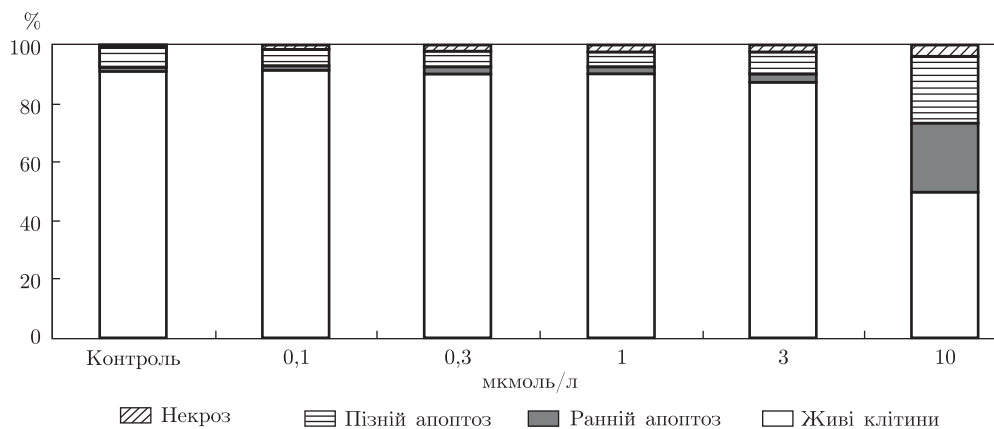

Рис. 2. Результати БДУ-тесту для клітин лінії MG-63 у контролі (а) і після 24 год впливу MI-1 (б) та Д-1 (в) у концентрації 10 мкмоль/л. Флюоресцентний сигнал від маркера загальної кількості ДНК (7-AAD) подавався в лінійній послідовності (вісь абсцис), а флюоресцентний сигнал від БДУ-специфічних антитіл — у логарифмічній (вісь ординат). G2 + M, S, G0/G1 – фази клітинного циклу, А – апоптоз

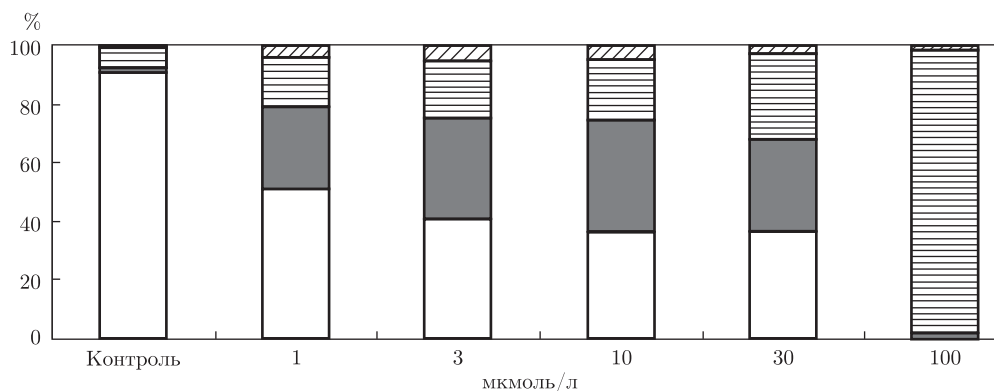
ся на 70–90% (табл. 1, рис. 2). Це свідчить про зупинку клітинного циклу в точці рестрикції G1/S. Для MI-1 кількість клітин, що вступає в мітотичний поділ (G2 + M), зменшується на 60–65%, для Д-1 — на 35–40%. Кількість апоптотичних клітин під впливом MI-1 зростає в 3 рази при концентрації 10 мкмоль/л, для Д-1 спостерігається незначне збільшення.

Таблиця 1. Співвідношення клітин у різних фазах клітинного циклу під впливом MI-1 та Д-1 (G2+M, S, G0/G1 — фази клітинного циклу та апоптоз)

Фаза клітинного циклу	Кількість клітин, %				
	Контроль	MI-1		Д-1	
		1 мкмоль/л	10 мкмоль/л	1 мкмоль/л	10 мкмоль/л
G2+M	14,43	5,54	5,08	9,62	8,86
S	13,18	3,78	1,44	2,38	1,94
G0/G1	65,78	84,78	84,02	83,92	85,28
Апоптоз	1,92	3,30	6,18	2,58	2,36

a

б

Рис. 3. Співвідношення життєздатних клітин, клітин на ранній стадії апоптозу, загиблих шляхом апоптозу і некрозу лінії MG-63 після впливу MI-1 (a) та Д-1 (б) протягом 24 год

Отже, результати BrdU-тесту свідчать про те, що MI-1 і Д-1 зупиняють клітинний цикл клітин остеосаркоми лінії MG-63 перед реплікацією ДНК.

Для більш детального аналізу впливу на життєздатність та клітинну загибель шляхом апоптозу лінії MG-63 було проведено дослідження у розширеному діапазоні концентрацій, раніше визначеному для обох сполук. Встановлено, що MI-1 у концентраціях нижче 1 мкмоль/л не справляє впливу на співвідношення живих та мертвих клітин лінії MG-63 порівняно з контролем (рис. 3). Таке співвідношення клітин при дії MI-1 у концентрації 10 мкмоль/л приблизно відповідає співвідношенню, встановленому для Д-1 у концентрації 1 мкмоль/л: життєздатних клітин — близько 50%, клітин на ранній стадії апоптозу — близько 23–28%, клітин на пізній стадії апоптозу — близько 16–23%, некротизованих клітин — 3–4%. При дії Д-1 у вищих концентраціях відбувається перерозподіл між життєздатними клітинами і клітинами, що знаходяться у ранній та пізній стадії апоптозу: кількість останніх збільшується, а життєздатних — зменшується. Для Д-1 у концентрації 30 мкмоль/л відмічається деяке зменшення кількості клітин на ранній стадії апоптозу і збільшення кількості клітин, загиблих шляхом апоптозу, а при концентрації 100 мкмоль/л майже всі клітини гинуть шляхом апоптозу. Тобто апоптоз є основною формою загибелі клітин під дією обох сполук, з яких Д-1 є більш токсичною.

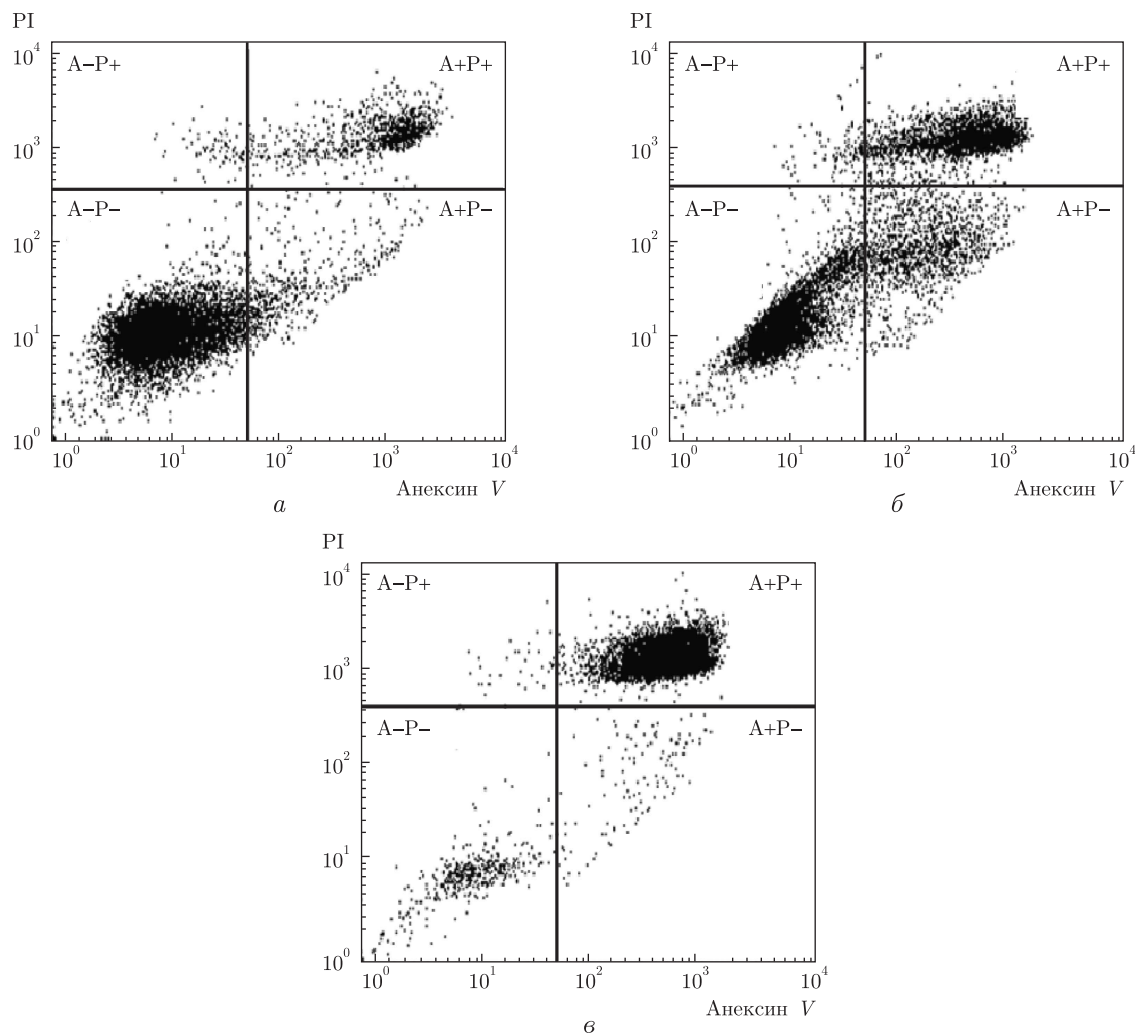

Рис. 4. Результати дослідження апоптозу клітин лінії MG-63, отримані на проточному цитометрі для контролю (а), MI-1 (б) та D-1 (в) у концентрації 10 мкмоль/л. Анексин V (A) є маркером ранньої стадії апоптозу, пропідум йодид (P) — маркер клітин, загинув шляхом некрозу. A-, P- — живі клітини; A+, P- — клітини на ранній стадії апоптозу; A-, P+ — мертві клітини, що загинули шляхом некрозу; A+, P+ — пізній апоптоз

На рис. 4 наведено результати, отримані на проточному цитометрі для контролю і MI-1 та D-1 у концентрації 10 мкмоль/л.

Таким чином, за здатністю пригнічувати життєздатність клітин остеосаркоми лінії MG-63 MI-1 є більш ефективним після 4 год впливу порівняно з D-1. Після 24 год впливу ефективність обох сполук майже однакова і сягає 80%. Зниження кількості життєздатних клітин відбувається завдяки зупинці клітинного циклу перед реплікацією ДНК. Отримані дані свідчать про те, що активація апоптозу є одним з можливих механізмів протипухлинної активності досліджених сполук.

Робота виконана спільно з Віденським медичним університетом в рамках програми з наукового співробітництва між Україною і Республікою Австрія на 2011–2012 рр. та є фрагментом НДР “Молекулярні механізми протипухлинної активності нового похідного малеїмиду”.

1. *Arias J. L.* Drug targeting strategies in cancer treatment: an overview // *Mini Rev. Med. Chem.* – 2011. – **11**, No 1. – P. 1–17.
2. *Blume-Jensen P., Hunter T.* Oncogenic kinase signaling // *Nature.* – 2001. – **411**. – P. 355–365.
3. *Kim J. A.* Targeted therapies for the treatment of cancer // *Amer. J Surg.* – 2003. – **86**, No 3. – P. 264–268.
4. *Sathornsumetee S., Reardon D. A., Desjardins A. et al.* Molecularly targeted therapy for malignant glioma // *Cancer.* – 2007. – **110**, No 1. – P. 13–24.
5. *Дубініна Г. Г., Головач С. М., Козловський В. О. та ін.* Антипроліферативна дія нових похідних 1-(4-R-бензил)-3-R1-4-(R2-феніламіно)-1H-пірол-2,5-діону // *Журн. орг. та фармацевт. хімії.* – 2007. – Вип. 5, № 1. – С. 39–49.
6. *Дубініна Г. Г., Воловенко Ю. М.* Сполука 1,4-заміщених 5-аміно-1,2-дигідропірол-3-онів, що має протиракову активність // *Пат. № 22204 UA від 25.04.2007.*
7. *Линчак О. В., Харчук І. В., Карпезо Н. О., Островська Г. В., Рыбальченко В. К.* Морфо-функціональний стан органів шлунково-кишкового тракту після впливу похідного малеїміду МІ-1 протягом місяця // *Соврем. проблемы токсикологии.* – 2011. – № 1–2 (52). – С. 52–55.
8. *Харчук І. В., Карпезо Н. О., Островська Г. В. та ін.* Морфо-функціональні зміни в сім'яниках щурів під впливом нового антинеопластичного препарату, похідного малеїміду // *Там же.* – 2008. – № 1. – С. 61–64.
9. *Філінська О. М., Яблонська С. В., Мандрик С. Я. та ін.* Стан антиоксидантної системи печінки та матричної металопротеїнази-2 товстого кишечника при дії похідного малеїміду за умов експериментального колоректального канцерогенезу щурів // *Укр. біохім. журн.* – 2010. – **82**, № 4. – С. 27–35.
10. *Харчук І. В., Карпезо Н. О., Островська Г. В., Рыбальченко Т. В., Рыбальченко В. К.* Особливості морфофункціонального стану нирок під впливом різних доз та тривалості дії потенційного цитостатика похідного малеїміду 1-(4-СІ-бензил)-3-СІ-4-(СF₃-феніламіно)-1H-пірол-2,5-діону // *Доп. НАН України.* – 2009. – № 10. – С. 185–188.
11. *Kuznetsova G., Volovenko Y., Ostrovska G., Volovenko T., Rybalchenko V.* The comparison of effects of cytostatic compounds dihydropyrrol derivative and 5-fluorouracil on rat large intestine tunica mucosa // *GUT.* – 2011. – Vol. 60, Suppl. 3. – P. A317.
12. *Yablonska S., Lynchak O., Filinska O. et al.* Antiproliferative effects and influence on liver condition after per os administration of novel cytostatic maleimide derivate // *FEBS Journal “Life’s molecular interactions: 34th FEBS Congress”.* – 2009. – **276**. – P. 352.
13. *Zhang Yu., Schedle A., Matejka M. et al.* The proliferation and differentiation of osteoblasts in co-culture with human umbilical vein endothelial cells: An improved analysis using fluorescence-activated cell sorting // *Cell. Mol. Biol. Lett.* – 2010. – **15**, No 4. – P. 517–529.
14. *Mosmann T.* Rapid colorimetric assay for cellular growth and survival: application to proliferation and cytotoxicity assays // *J. Immunol. Meth.* – 1983. – **65**. – P. 55–63.
15. *Pamula E., Vacakova L., Filova E. et al.* The influence of pore size on colonization of poly(L-lactide-glycolide) scaffolds with human osteoblast-like MG 63 cells in vitro // *J. Mater. Sci.: Materials in Medicine.* – 2008. – **19**, No 1. – P. 425 – 435.

ННЦ “Інститут біології” Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка
Віденський медичний університет, Австрія

Надійшло до редакції 05.04.2012

И. В. Харчук, О. Андрухов, Г. В. Островская, В. К. Рыбальченко

Производные малеимида и дигидропиррола как потенциальные антипролиферативные и апоптозиндуцирующие соединения

Установлена способность новых АТФ-конкурентных ингибиторов тирозинкиназ производного малеимида МІ-1 и производного дигидропиррола Д-1 подавлять жизнеспособность и пролиферативную активность клеток остеосаркомы линии MG-63 на 80% благодаря остановке клеточного цикла перед репликацией ДНК. Активация апоптоза является одним из возможных механизмов противоопухолевой активности новых соединений.

I. V. Kharchuk, O. Andrukhov, G. V. Ostrovska, V. K. Rybalchenko

Maleimide and dihydropyrrol derivatives as potential antiproliferative and apoptosis-inducing compounds

The capacity of novel ATP-competitive inhibitors of tyrosine kinases, maleimide derivative MI-1 and dihydropyrrol derivative D-1, to inhibit the viability and the proliferative activity of osteosarcoma cells line MG-63 to 80% due to cell cycle arrest before DNA replication has been established. Activation of apoptosis is one of the possible mechanisms of antitumor activity of the novel compounds.